

rien og holder fast i dens betydning for udviklingen, savner man en dybere analyse af kilderne, uden at der nødvendigvis tales teologisk. Når de vakte anvendte Biblen som mønster for deres liv, og når de dermed mente at gennemleve en frelseshistorie (efter syndefaldsmyten) mod den menneskelige frihed, kan det forstås som romantik. Når de vakte opbyggede et dualistisk verdensbillede (f.eks. det gode/det onde), udtrykker det også en skabende (subjektiv) idealisme. Når vækkelsen ses som en kamp imod embedsaristokratiet og for kongen, minder det mig om romantikkens frihedstanker, som gik på afskaffelsen af på forhånd givne pligter og privilegier. Kort sagt brud med det bestående. Sanders har dog ret i, at vækkelsen (og dermed bruddet) ikke voksede ud af ingenting, og at den derfor måtte have sit udspring i det gamle. Men erfaringerne med det gamle medførte altså også en afgrænsning til det gamle. Og en sådan fokusering på afgrænsningen ville være nærliggende, især når forfatteren lader konflikten definere vækkelsen.

Selv om jeg er uenig i Sanders overordnede tese, glæder jeg mig over hendes drejning af perspektivet. Sanders arbejder i spændingsfeltet mellem det klassiske og det moderne, mellem to verdener. Uenigheden ændrer heller ikke ved det faktum, at Hanne Sanders har lavet en empirisk, videnskabelig korrekt undersøgelse, der går systematisk til værks, og som er skrevet i et kontant og let læseligt sprog.

Carsten Madsen

Hans Kargaard Thomsen (udg.): *C.F. Wegeners dagbøger 1851-1864*. Bd. 1-2. (Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, 1995). 593 s., 300 kr.

Caspar Frederik Wegener (1802-93) er

mest kendt som historiker og mangeårig leder af Gehejmearkivet (1848-82). Med udgivelsen af hans dagbøger fra årene 1851 til 1864 er det blevet muligt at kende og benytte Wegener fra en anden kant, nemlig som en velinformeret kommentator af det politiske liv i disse år.

C.F. Wegener var fra 1848 til 1854 regeringens historiske rådgiver og derved centralt placeret i det politiske liv. Han virkede ikke mindst som forfatter af nationalpolitiske propagandaskrifter, men ved en markant optræden i sagen om en ny arvefølgelov gerådte han uklar med ministerierne Bluhme og Ørsted. Han blev da trukket igennem en opslidende retssag og havde nær mistet sine embeder, og denne oplevelse gav ham varig afsmag for deltagelse i det politiske liv. Efter 1854 udtalte han sig aldrig mere offentligt om kontroversielle politiske spørgsmål. I stedet blev han en forholdsvis passiv tilskuer, der nedfældede sine iagttagelser i dagbogsform. Det er disse dagbøger, der nu for første gang er blevet alment tilgængelige.

Udgivelsen har været lagt i de bedste hænder, idet den er besørget af arkivar Hans Kargaard Thomsen, der bl.a. har beskæftiget sig med dansk arkivvæsens historie, herunder også med C.F. Wegeners virke som historiker og arkivar (f.eks. i *Historie* 1991). Kargaard Thomsen har da også forsynet dagbøgerne med en fyldig indledning om Wegeners politiske liv, hovedsagligt før 1854. For Wegeners virke som historiker og arkivar bliver læseren henvist til anden litteratur.

Indledningen er interessant, og her skal kun gøres én bemærkning. Kargaard Thomsen finder, at Wegener, der i første halvdel af 1830'erne var præget af et »konservativt reaktionært samfundssyn« (s. 17), i løbet af 1840'erne blev mere liberal. Der »er ikke belæg for at opretholde den traditionelle opfattelse,

knæsat af A.D. Jørgensen, af Wegener som en i bund og grund enevældens mand«, hedder det bl.a. (s. 20). Kargaard Thomsens argumentation virker dog ikke helt overbevisende. Wegeners modstand mod junigrundloven 1849 burde f.eks. nok være diskuteret i denne sammenhæng (jf. s. 36f.). Selve dagbøgerne, der desværre først er bevaret fra og med 1851, vidner ikke om en særlig liberal eller demokratisk indstillet mand, men om en konservativ, elitær og kongetro bedsteborger, der dog i modsætning til mange andre af tidens markante personligheder udmærker sig ved at være en overmåde skikkelig og retskaffen mand.

Kun ganske få steder i den 40 sider lange indledning er dagbøgerne overhovedet anvendt. Det rejser hele spørgsmålet om anvendeligheden af Wegeners dagbogsnotater. I forordet (ved Kildeskriftselskabet) kaldes udgivelsen »et bidrag til belysningen af perioden 1851-64 set med en københavnsk embedsmands øjne«. Foruden Wegeners daglige gøremål består optegnelserne da også mest af omtaler af de utallige større eller mindre intriger i det politiske liv: ved hoffet og i og omkring rigsdag og centraladministration. Intrigerne og bysladderer bliver livligt og uforbeholdent kommenteret af Wegener, ligesom en stribe centrale personer får åbenhjertige, oftest bidske skudsmål, der fremsat offentligt kunne have tvun-

get Wegener væk fra embeder og fædreland. Historikeren kan hos Wegener dels hente mange gode personkarakteristikker, dels få livfulde kommentarer til mange af tidens politiske skærmydsler. Dagbøgerne kan bestemt være værdifulde for fornyede studier i folkestyrets problematiske etableringsfase.

Hvorfor skrev Wegener dagbog? Det spørgsmål melder sig uundgåeligt, og læserne er desværre efterladt uden udgiverens betragtninger over dagbøgerens form og indhold, eller hele Wegeners hensigt med overhovedet at føre dagbog. Mit bud vil være, at Wegener skrev, ikke blot for at holde styr på døgnetts kronik, men også for eftertidens skyld. Dagbøgerne virker noget selv-iscenesættende, men også hudløst ærlige. I dagbogens form, ikke i offentligheden, fremsatte han sine synspunkter for eftertiden. Holder det, er dagbøgerne – om ikke uproblematisk – så dog måske mere interessante, netop fordi de for eftertiden udtrykker det, der ikke kunne siges i samtiden.

Mod sædvane har Kildeskriftselskabet ikke gjort noget særligt ud af selve udgivelsen. Det tynde og gennemsigtige, nærmest telefonbogsagtige papir burde være undgået i en kildeudgivelse. Wegeners dagbøger er ikke kiosklitteratur, men et værktøj, der skal og kan anvendes.

Kenn Tarbensen

DET 20. ÅRHUNDREDE

Ole Sohn: *Der var bud efter dem. Fire skæbnefortællinger fra 30'ernes revolutionære miljø*. (Vindrose, 1994). 252 s.

Tidligere DKP-formand Ole Sohn vakte

i 1992 opsigt med sin debutbog om Arne Munch-Petersen. Med baggrund i akter fra de hidtil hermetisk tillukkede sovjetiske arkiver kunne Sohn i detaljer gøre rede for Munch-Petersens skæbne i Sovjetunionen.